

of local self-government and the general processes of civil society and the rule of law; understanding of causes, factors and regularities of their development in the context of formation of territorial communities; analysis of the processes of evolution of municipal human rights in the system of municipal law. It is argued that obstacles to the evolution and recognition of these rights are terminological confusion, lack of common methodological approaches to real and proper recognition of the territorial community before the law, its subjective structure, as well as indecision and lack of real steps in applying new scientific doctrinal approaches existing in the modern doctrine of municipal law. The authors claim that having an individual, group, collective legal status enshrined in the constitution (resident, citizen, foreigner, etc., as well as their respective role positions in the territorial community), a person significantly complements it with its municipal status, which actually leads to the emergence of the phenomenology of municipal human rights.

Key words: municipal law, municipalism, local self-government, local democracy, public authority, municipal authority, territorial community, resident-member of the territorial community, constitutional and legal status of a person and a citizen, municipal human status, municipal human rights.

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-375-384

УДК 342

О. О. СКРИПНЮК,
кандидат юридичних наук*
ORCID: 0000-0001-5620-7762

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ РФ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

У статті досліджуються особливості визначення політичного режиму РФ в українському законодавстві. За допомогою правового аналізу суті та змісту нормативно-правових актів встановлено, що рашизм є юридично нечітким терміном, який позначає одночасно три різні явища: різновид тоталітарної ідеології, різновид політичного режиму і різновид суспільної практики. У зв'язку з цим рекомендовано термін «рашизм» використовувати для позначення політичної ідеології, яка викристалізувалася під час функціонування авторитарного політичного режиму в. путіна (путінізму).

Ключові слова: російська федерація, політичний режим, авторитарний режим, політична ідеологія, рашизм, путінізм.

Skrypniuk Olexandr. On the issue of the russian federation's political regime defining in Ukrainian law

The article studies the peculiarities of defining the political regime of the russian federation in Ukrainian law. Using a political and legal analysis of the essence and content of laws, the author establishes that rashism is a legally inaccurate, umbrella term that denotes three different phenomena at the same time: a type of totalitarian ideology and a type of political regime and a type of social practice. In this regard, it is recommended that the term «rashism» be used to refer to the political ideology that crystallized during the functioning of putin's authoritarian political regime (putinism).

Key words: russian federation, political regime, authoritarian regime, political ideology, rashism, putinism.

Вступ (актуальність теми). Процес напрацювання нормативно-правової бази, яку умовно можна визначити й класифікувати як антиросійську, в Україні розпочався приблизно з 2014 р., коли імперські, загарбницькі наміри сусідньої пострадянської диктатури РФ – знищити українську демократичну державу шляхом дестабілізації ситуації в ній та подальшого захоплення територій – перейшли у площину реалізації.

Масив антиросійського законодавства України став правовою відповіддю таким намірам РФ, хоча стосується не лише політичного режиму РФ та його характеристик. Головне призначення напрацьованих нормативно-правових актів – запобігання і протидія в межах систем національної безпеки, націо-

* Skrypniuk Olexandr, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

нальної стійкості, етнополітики, політики пам'яті деструктивним для української державності діям рф та її історично-державного оформлення попередніх періодів у всіх площинах (правовій, інформаційній, культурній, економічній, політичній, геополітичній). Прикладом може бути Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та заборону використання їх символіки» від 2015 р.¹

Постановка проблеми дослідження. Водночас прямі ознаки політичного режиму рф як недемократичного, диктаторського і навіть тоталітарного з'явилися в українському законодавстві вже після повномасштабного воєнного вторгнення рф в Україну 2022 р. Так, парламент України 2 травня 2023 р. ухвалив Постанову «Про Заяву Верховної Ради України «Про визначення існуючого в Російській Федерації політичного режиму як рашизму і засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких». Відтак **метою дослідження** є вивчення особливостей визначення політичного режиму рф в українському законодавстві шляхом аналізу сутнісного та змістового наповнення окремих нормативно-правових актів, присвячених цій проблематиці.

Огляд літератури не є єдинимірним, позаяк термін «рашизм» є українським новотвором, доволі докладно обґрунтованим у працях таких дослідників, як: В. Андрущенко, Б. Дем'яненко, Ю. Демянчук, І. Коваль, Л. Кисляк, М. Москалюк, О. Скрипнюк (старший), М. Требін, З. Чеканова та ін., але частіше використовується для позначення ідеології, а не політичного режиму рф. Натомість малодослідженим залишається питання правової доцільності, юридичної точності та несуперечливості визначення політичного режиму рф в українському законодавстві. **Методологія дослідження** ґрунтується на юридичному та порівняльному аналізі.

Виклад основного матеріалу. Вивчення предмета дослідження слід розпочати з аналізу базового документа – Постанови ВР «Про Заяву Верховної Ради України «Про визначення існуючого в Російській Федерації політичного режиму як рашизму і засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких». Нею Верховна Рада України, керуючись Конституцією України та законами України (на останньому пункті важливо наголосити, бо цією постановою парламент створив юридичну колізію – суперечність норм законодавства України у частині визначення одного й того феномену, а саме російського політичного режиму) від імені Українського народу визначає рашизм як «новий різновид тоталітарної ідеології та практики, який лежить в основі режиму, що сформувався у Російській Федерації під керівництвом президента В. Путіна та ґрунтуються на традиціях російського шовінізму й імперіалізму, практиках комуністичного режиму СРСР та націонал-соціалізму»².

З прийняттям цієї постанови рашизм в українському законодавстві постає терміном, що позначає одночасно три різні явища: і різновид тоталітарної

ідеології, і різновид політичного режиму, і різновид суспільної практики на що вказують текст і назва постанови – про визначення існуючого в російській федерації політичного режиму як рашизму. Отже, юридична чіткість визначення політичного режиму рф в українському законодавстві вже втрачена, адже це питання лежить у площині юридичної техніки як сукупності методів, засобів і прийомів, які використовуються, зокрема, у ході напрацювання та систематизації нормативно-правових актів для забезпечення їх досконалості³.

Крім того, парламент України цією постановою засудив «рашизм як ідеологію і практики, що лежать в основі державної політики Російської Федерації»; звернувся до міжнародних організацій (ООН, Європейського Парламенту, ПАРЄ, ОБСЄ та ін.) урядів і парламентів інших держав підтримати засудження ідеології, політики та практики рашизму (у цьому положенні з'являється також «політика рашизму» поряд з ідеологією); засудив рашистський режим президента російської федерації путіна як злочинний і закликав міжнародну спільноту приєднатися до визнання чинного політичного режиму російської федерації злочинним; закликав міжнародне співтовариство «застосувати реальні заходи, які дадуть можливість притягнути військово-політичне керівництво Російської Федерації до відповідальності за вчинення стосовно України та її народу злочину агресії, воєнних злочинів, злочинів проти людяності та злочину геноциду»; звернувся до «країн світу із закликом об'єднати зусилля для подолання загроз, які становлять для миру та безпеки чинний політичний режим Російської Федерації, ідеологія та практики рашизму»².

Так російський політичний режим був визнаний Україною не просто недемократичним, а й злочинним – таким, що становить загрозу для миру та безпеки сучасного світу, вчиняючи злочини агресії, злочини проти людяності та злочин геноциду, тому спільним зусиллями міжнародної спільноти має припинити існування, а його ініціатори – військово-політичне керівництво рф мають бути притягнені до відповідальності. Водночас формулювання у постанові є неточними, а поняття «рашистський політичний режим», «ідеологія» та «політика рашизму», «політика режиму рашизму» взаємозамінними – у нормативно-правовому акті зазначається, що «ідеологічні засади та політика рашизму становлять загрозу міжнародному порядку та безпеці всього людства, сучасного світу та демократії»². Розв'язана проти України війна оголошується прямим наслідком політики режиму рашизму, проте визначення політики рашизму цей документ не пропонує.

Водночас внутрішній вимір політичного режиму рф уточнюється і розкривається у характерних ознаках і наслідках рашизму, визначених Верховною Радою в цій же постанові. Найпоказовішими у розрізі дослідження сучасного політичного режиму рф, зокрема, є: 1) системні порушення прав і основоположних свобод людини; 2) культ сили і милітаризм; 3) культ особи очільника і сакралізація інститутів держави; 4) самозвеличування росії

шляхом насильницького пригнічення та/або заперечення існування інших народів; 5) поширення серед інших народів російської мови та культури, російської православної церкви, медіа, політичних і громадських інституцій, пропагування ідей «руського міра» з метою реалізації експансіоністської державної політики; 6) порушення норм і принципів міжнародного права, суверенних прав інших держав, їх територіальної цілісності та міжнародно визнаних кордонів, недотримання принципу незастосування та погрози застосування сили; 7) створення, фінансування та збройна підтримка незаконних збройних формувань і сепаратистських рухів на територіях інших суверенних держав, створення та підтримка терористичних організацій; 8) використання заборонених методів ведення війни та системне вчинення воєнних злочинів і злочинів проти людяності; 9) систематична організація і провадження масових убивств, страт, катувань, депортацій, створення штучних умов для виникнення голоду та інших видів масового фізичного терору, геноциду, переслідування з етнічних, національних, релігійних, політичних та інших мотивів².

Доволі заплутану ситуацію з визначенням і оцінкою в українському законодавстві російського політичного режиму могла б прояснити пояснювальна записка до проекту Постанови «Про Заяву Верховної Ради України «Про визначення існуючого в Російській Федерації політичного режиму як расизму та засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких». У ній серед базових ознак політичного режиму визначено такі. По-перше, утвердження політики домінування державних інтересів над індивідуальними правами та свободами людини, про що свідчить вихід російської федерації з міжнародних угод Ради Європи. Дійсно, 16 лютого 2023 р. держдума рф прийняла Закон «Про припинення дії щодо Російської Федерації міжнародних угод Ради Європи»⁴, в такий спосіб вийшовши з міжнародних основоположних з захисту прав людини конвенцій. Закон, внесений президентом рф, зокрема, стосується Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950), Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму (2005) та Статуту Ради Європи. Відтак міжнародні договори, укладені між росією та Радою Європи, вважаються такими, що втратили чинність після 16 березня 2022 р., і міжнародні організації не можуть вимагати від РФ дотримання і захисту зазначених у них прав, зокрема, у ході російсько-української війни. У 2022 р. росію також було виключено з Парламентської Асамблеї Ради Європи. За підрахунками України, з 2014 р. росія порушила близько 400 міжнародних договорів, серед яких Статут ООН, низка конвенцій ООН, Будапештський Меморандум, Гельсінські угоди та ін.

На думку українських законодавців, про «антигуманістичний та тоталітарний характер діючого політичного режиму» в рф свідчить «масове та систематичне порушення прав людини як всередині Російської Федерації, так і на тимчасово окупованих територіях України», переслідування грома-

дян за політичний плюралізм (різні позиції, погляди, що відображають розмаїтість інтересів у суспільстві, але суперечать владній позиції рф), що трактується як зрада «національних інтересів», запровадження кримінальної відповідальності за заклики до миру та припинення війни. З тексту пояснювальної записки випливає, що політичний режим рф в українському законодавстві визначається також як тоталітарний. Ініціатори постанови стверджують, що «жорстока, неспровокована війна Російської Федерації проти України викрила всьому світові реальну сутність режиму В. Путіна, як неоімперської, тоталітарної диктатури, яка наслідуює найгірші практики минулого та втілює ідеї фашизму та націонал-соціалізму в сучасній версії російсько-фашизму (расизму)»⁵.

Поза сумнівом, російсько-українська війна стала наслідком недемократичної природи та сутності політичного режиму рф і була покликана до життя низкою іманентних характеристик цього режиму. По-перше, це розташування ідей російського націоналізму в основі державної ідеології, що призвело до звеличення росії шляхом заперечення права на самовизначення та права на існування інших націй, пригноблення та дискримінації їх. По-друге, для забезпечення домінування цієї ідеології та світоглядної концепції в російській федерації було знищено ідеологічний та політичний плюралізм шляхом насадження владою ідей російського націоналізму (відомого також як концепція «руського міра») через освіту, засоби масової інформації, культуру, а також шляхом переслідування носіїв опозиційних та альтернативних ідеологій, поглядів, течій. На думку депутатів, ідеологічний монізм став ще однією «базовою характеристикою тоталітарного режиму неонацистського типу»⁵. Державна ідеологія російського націоналізму лягла в основу зовнішньої експансіоністської політики з відновлення наддержавного утворення з центром у м. москві (у вигляді, що цементує месіанську роль росії – збирачки земель), яку наразі реалізує рф, ведучи війну за територію України.

Водночас депутати переконані, що прагнення російського націоналізму виходять за межі незаконних територіальних надбань, позаяк «чинне політичне керівництво російської федерації... оголосило війну світу ліберальної демократії, визначивши його як «неправильний» і «ворожий», такий, що потребує насильницької зміни», а «нинішня Російська Федерація є глибоко антагоністична міжнародному праву, цінностям та свободам демократичного світу»⁵.

Ця характеристика недемократичних режимів znana вже давно і вона має солідне наукове обґрунтування. У сучасному світі всі авторитарні режими ставлять під загрозу демократію як безальтернативну глобальну модель. «Практично у кожному регіоні планети посилюється активність авторитарних лідерів, які зміцнюють свою владу та прискорюють наступ на права людини й демократію», – підкреслює В. Саут'юнков⁶, тож росія не є винятком, але вона як ядерна держава почала відігравати провідну роль у цій сфері. На думку дослідника, головною причиною розширення так званого ареалу авто-

ритаризму останніми десятиліттями є не лише прихід до влади авторитарних президентів та урядів у багатьох країнах, а й загрозлива тенденція зростання динаміки співпраці авторитарних режимів. Поширення авторитаризму у світі отримало назву «авторитарної дифузії» і, зокрема, означає міжнародну співпрацю та підтримку авторитарних режимів, обмін успішним досвідом протистояння демократії⁶.

Метою поглиблення співпраці та взаємної підтримки автократій є збільшення шансів на виживання авторитарних режимів, зміцнення їх стійкості, посилення спільного тиску на демократію (так званий колективний Захід) і її складові – правову державу, громадянське суспільство, вільні медіа⁷. Росія належить до експансивних держав, які експортують авторитаризм, використовуючи найрізноманітніші недемократичні методи та стратегії, здебільшого гібридні. Геополітичні, військово-стратегічні, економічні інтереси цієї автократії зумовлюють вибір способів інтервенції, у кейсі України до 2022 р. домінували гібридні, а з 2022 р. – військові. Розвідка Норвегії своїм прогнозом підтверджує, що найближчим часом росія стане ще більш авторитарною та милітаризованою, тому буде змушена шукати тісніші зв'язки з авторитарними режимами по всьому світу⁸, зокрема з Китаєм, Іраном, Венесуелою, Північною Кореєю та ін.

Як зауважує В. Саут'єнков, незважаючи на присутність «у глобальному масштабі багатьох центрів авторитарного тяжіння, рушійною силою авторитаризації виступають, найперше, такі потужні актори міжнародної політики авторитарного зразка, як Росія та Китай»⁶, що продиктовано їх амбіціями, статусом постійних членів Ради безпеки ООН і належністю до «ядерного клубу». Саме для того, щоб забезпечити виживання і розвиток режиму, авторитарні центри змушені в той чи інших спосіб виходити за межі свого регіону. Якщо сусідню набагато демократичнішу за всіма показниками Україну росія намагається захопити у військовий спосіб, то поширення впливу на країни Африки, Латинської Америки ведеться в комбінований спосіб. Але так звані держави-центри або експортери авторитаризму, серед яких – рф, здатні до поширення авторитаризму лише за сприятливого ґрунту для авторитарної експансії. Такими умовами є: «відсутність демократичної традиції, соціально-економічна нестабільність, виражена політична поляризація, висхідний неліберальний націоналізм, недемократична політико-правова культура громадян, слабкість громадянського суспільства та опозиції, контроль держави за медіа-сектором»⁶. Безперечно, в Україні більшість цих умов відсутні, тому вона не стала, всупереч очікуванням військово-політичного керівництва росії, периферією поширення авторитарного політичного режиму.

Повертаючись до визначення і характеристик сучасного російського політичного режиму в українському законодавстві, зауважимо, що в пояснювальній записці, на відміну від Постанови «Про Заяву Верховної Ради України «Про визначення існуючого в Російській Федерації політичного режиму як

рашизму і засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких» рідше використовується поняття «рашизму», а поняття ідеології та політичного режиму чіткіше розмежовані – відповідно як «державна ідеологія російського (або руського) націоналізму» та «неоімперська, тоталітарна диктатура» в сучасній версії російського фашизму⁵. При цьому зазначається, що постанова покликана засудити рашизм як ідеологію й водночас рашистський режим президента російської федерації.

Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики в своєму висновку радив уникнути цієї плутанини визначення рашизму одночасно як політичного режиму та ідеології рф, закликавши впровадити до наукового, фахового і побутового дискурсів термін «рашизм» саме як визначення ідеології, яка сформувалася в росії⁹. Цей термін виник в українському дискурсі як відповідь на повномасштабне воєнне вторгнення росії в Україну 2022 р. з ініціативи громадянського суспільства – українських науковців, журналістів, яка полягала у популяризації поняття «рашизм» як на національному, так і міжнародному рівнях. У зв'язку з цим комітет запропонував викласти проєкт постанови та заяву Верховної Ради у такій однозначній редакції: «Про використання політичним режимом Російської Федерації ідеології рашизму, засудження засад і практик рашизму як тоталітарних і людинонависницьких». У редакції постанови, запропонованій комітетом, рашизм є новим різновидом тоталітарної ідеології рф, а не політичним режимом рф. Однак цей висновок Комітету не був врахований законодавцями.

Українське законодавство містить ще кілька нормативно-правових актів, що стосуються і характеризують політичний режим рф. Це закони України: «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну», «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів» (2023); Постанова Верховної Ради «Про заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» (2022). Остання постанова не містить визначення політичного режиму рф і не називає його, але деталізує характерні його ознаки, пізніше концептуалізовані Постановою «Про Заяву Верховної Ради України «Про визначення існуючого в Російській Федерації політичного режиму як рашизму і засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких», а саме: системні порушення прав людини; насильницьке заперечення існування інших народів; поширення російської мови та культури, пропагування ідей «руського міра» в межах експансіоністської державної політики; порушення норм і принципів міжнародного права, суверенних прав інших держав, їх територіальної цілісності, недотримання принципу незастосування та погрози застосування сили; використання заборонених методів ведення війни та системне вчинення воєнних злочинів і злочинів проти людяності; здійснення

масових вбивств, страт, катувань, депортацій, створення штучних умов для геноциду, переслідування з етнічних, національних, релігійних, політичних та інших мотивів¹⁰.

Прикметно, що А. Умланд стверджує, що незалежно від результатів російсько-української війни російський авторитарний політичний режим не збережеться у нинішньому вигляді – він буде або більш тоталітарним або більш демократичним, ніж путінізм¹¹. На наше переконання, остання назва політичного режиму рф, який сформувався за часів правління путіна, є більш влучною і коректною. Адже вся політико-правова система сконцентрована на цьому авторитарному лідері, який знищував і вихолощував більш-менш прозорі формальні практики та інституції. Її структура вказує на невідсутність без його участі у владі та політичних процесах. Як було виявлено в попередніх працях, «саме реваншистські ідеї та уявлення путіна щодо формування нової російської державності стали причиною появи такого явища, як «путінізм»¹². Більшість вчених також ідентифікують поняттям «путінізм» різновид авторитарного політичного режиму, що сформувався в російській федерації, починаючи приходу до влади путіна в 2000-х рр.¹³ Адже авторитарні режими – це насамперед персоналістські політичні режими, сформовані харизматичними політичними лідерами, які користуються підтримкою більшості населення.

Висновки. Український парламент створив юридичну колізію – суперечність норм законодавства України у частині визначення російського політичного режиму як: 1) різновиду тоталітарної ідеології, яка лежить в основі режиму путіна; 2) існуючого в РФ політичного режиму, – на що вказують текст і назва проаналізованої постанови ВР. Документ покликаний засудити рашизм одночасно як ідеологію і як рашистський політичний режим президента російської федерації, і як суспільну практику. Тоді як правники – вчені та практики – стоять на позиціях впровадження до наукового, політико-правового й побутового дискурсів терміна «рашизм» саме як визначення політичної ідеології, а не політичного режиму. Враховуючи це, «рашизм» слід залишити для позначення ідеології, викристалізованої під час функціонування авторитарного політичного режиму російського президента – путіна (путінізму).

1. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 26. Ст. 219. 2. Про Заяву Верховної Ради України «Про визначення існуючого в Російській Федерації політичного режиму як рашизму і засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких»: Постанова ВРУ від 2.05.2023 р. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41531> 3. Шутак І. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3 (74). С. 81–86. 4. Президент рф володимир путін підписав закон, який припиняє дію щодо росії міжнародних договорів Ради Європи. *Укрінформ*.

URL: <https://bit.ly/3NGYMrY> 5. Пояснювальна записка до проекту Постанови Верховної Ради України «Про Заяву Верховної Ради України «Про визначення існуючого в Російській Федерації політичного режиму як рашизму та засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких». *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1687627> 6. Саутонков В. М. Міжнародний вимір авторитаризму: модель та форми співпраці недемократичних держав. *Politicus*. 2022. № 4. С. 119. 7. Soest C. von. Democracy Prevention: The International Collaboration of Authoritarian Regimes. *European Journal of Political Research*. 2015. Vol. 54 (4). P. 623. 8. Norway Intelligence Predicts More 'Authoritarian' Russia. *Barron's*. URL: <https://bit.ly/3GUgXH0> 9. Висновок комітету України з питань гуманітарної та інформаційної політики Верховної Ради України до проекту Постанови Верховної Ради України «Про Заяву Верховної Ради України «Про визначення існуючого в Російській Федерації політичного режиму як рашизму та засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких». *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41531> 10. Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні»: Постанова Верховної Ради України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text> 11. Умланд А. Путінізм після Путіна? Як проблема наступності в Росії робить її майбутнє невизначеним. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/11/30/7430914/> 12. Скрипнюк О. О. «Путінізм» як різновид авторитарного режиму. *Правова держава*. 2022. № 33. С. 66. 13. Дем'яненко Б., Дем'яненко В. «Путінізм» як політичний феномен і неприваблива російська дійсність. *Політологічні та правничі студії суспільно-політичних процесів XX – початку XXI ст.*: збірник наукових праць до ювілею доктора політичних наук, професора В. П. Горбатенка. Житомир: ФОП Євенок О. О., 2017. С. 26.

References

1. Pro zasudzhennia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu propahandy yikhnoi symboliky: Zakon Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. 2015. № 26. st. 219. 2. Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vyznachennia isnuuchoho v Rosiiskii Federatsii politychnoho rezhymu yak rashyzmu i zasudzhennia yoho ideolohichnykh zasad i suspilnykh praktyk yak totalitarnykh ta liudonenavysnytskykh»: Postanova VRU vid 2.05.2023 r. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41531> 3. Shutak I. Yurydychna tekhnika yak sfera naukovykh znan i navchalna dystsyplina. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2013. № 3 (74). S. 81–86. 4. Prezydent rf volodymyr putin pidpysav zakon, yakyy prypyniaie diu shchodo rosii mizhnarodnykh dohovoriv Rady Yevropy. *Ukrinform*. URL: <https://bit.ly/3NGYMrY> 5. Poiasniuvalna zapyska do proektu Postanovy Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vyznachennia isnuuchoho v Rosiiskii Federatsii politychnoho rezhymu yak rashyzmu ta zasudzhennia yoho ideolohichnykh zasad i suspilnykh praktyk yak totalitarnykh ta liudonenavysnytskykh». *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1687627> 6. Sautonkov V. M. Mizhnarodnyi vymir avtorytaryzmu: model ta formy spivpratsi nedemokratychnykh derzhav. *Politicus*. 2022. № 4. S. 119. 7. Soest C. von. Democracy Prevention: The International Collaboration of Authoritarian Regimes. *European Journal of Political Research*. 2015. Vol. 54 (4). P. 623. 8. Norway Intelligence Predicts More 'Authoritarian' Russia. *Barron's*. URL: <https://bit.ly/3GUgXH0> 9. Vysnovok komitetu Ukrainy z pytan

humanitarnoi ta informatsiinoi polityky Verkhovnoi Rady Ukrainy do projektu Postanovy Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vyznachennia isnuuchoho v Rosiiskii Federatsii politychnoho rezhymu yak rashyzmu ta zasudzhennia yoho ideolohichnykh zasad i suspilnykh praktyk yak totalitarnykh ta liudonenavysnytskykh». *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41531> **10**. Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vchynennia Rosiiskoii Federatsiiei henotsydu v Ukraini»: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text> **11**. Umland A. Putinizm pislia Putina? Yak problema nastupnosti v Rosii robyt yii maibutnie nevyznachenym. *Ukrainska pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/11/30/7430914/> **12**. Skrypniuk O. O. «Putinizm» yak riznovyd avtorytarnoho rezhymu. *Pravova derzhava*. 2022. № 33. S. 66. **13**. Demianenko B., Demianenko V. «Putinizm» yak politychnyi fenomen i nepryvablyva rosiiska diisnist. *Politolohichni ta pravnychi studii suspilno-politychnykh protsesiv KhX – pochatku XXI st.*: zbirnyk naukovykh prats do yuvileiu doktora politychnykh nauk, profesora V. P. Horbatenka. Zhytomyr: FOP Yevenok O. O., 2017. S. 26.

Skrypniuk Olexandr. On the issue of the russian federation's political regime defining in Ukrainian law

The process of developing a regulatory framework that can be conditionally defined as anti-russian in Ukraine began around 2014. The array of anti-russian legislation in Ukraine has become a legal response to such intentions of the russian federation. The main purpose of several of the adopted laws is to prevent and counteract russia's destructive actions for Ukrainian statehood within the framework of national security, national stability, ethnic policy, and memory policy. Direct signs of russia's political regime as undemocratic, dictatorial, and even totalitarian appeared in Ukrainian legislation after russia's full-scale military invasion of Ukraine in 2022. The aim of the article is to examine the peculiarities of defining the political regime of the russian federation in Ukrainian legislation by analysing the essential and substantive content of certain laws on this issue. The methodology is based on legal and comparative analysis.

Using a political and legal analysis of the essence and content of laws, the author establishes that rashism is a legally inaccurate, umbrella term that denotes two different phenomena at the same time: a type of totalitarian ideology and a type of political regime. The Ukrainian parliament has created a contradiction in the norms of Ukrainian legislation in terms of defining the Russian political regime. The document is intended to condemn racism both as an ideology and as a racist political regime of the President of the russian federation. At the same time, legal scholars and practitioners are advocating the introduction of the term "rashism" into scientific and everyday discourse as a definition of a political ideology, not a political regime. In this regard, it is recommended that the term "rashism" be used to refer to the political ideology that crystallized during the functioning of putin's authoritarian political regime (putinism).

Key words: russian federation, political regime, authoritarian regime, political ideology, rashism, putinism.

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-385-394

УДК 340.12

О. О. ЮЩИК,
кандидат юридичних наук*
ORCID: 0009-0003-3299-2489

**НОРМАТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ, ЙОГО ВИДИ І МЕТОДИ
(ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ)**

У статті проведено комплексний аналіз поняття та видів управління. Наголошується на відсутності єдиної теорії управління, проблематиці визначення загального поняття та єдності поглядів на природу самого управління. Розглянуто різні трактування управління стосовно природи, техніки та суспільства. Обґрунтовується роль управління як діяльності, спрямованої на досягнення цілей через взаємодію суб'єкта та об'єкта. Акцентовується на ролі нормативності в управлінні, її впливі на процеси прийняття рішень та забезпечення ефективної взаємодії між суб'єктом та об'єктом управління. Запропоновано критерії поділу управління на види, а також розглянуто критерії для визначення методів управління. Наголошено на важливості комплексного підходу до використання різних методів управління в їхньому органічному взаємодоповненні.

Ключові слова: управління, види управління, методи управління, соціальне управління, нормативність управління, правова інформація.

Yushchuk Oleksii. Normativity in management, its types and methods (general approaches to definition)

The article provides a comprehensive analysis of the concept and types of management. Emphasis is placed on the lack of a unified theory of management, the problem of defining a common concept, and the unity of views on the nature of management itself. Different interpretations of management in relation to the nature of technology and society are considered. The role of management as an activity aimed at achieving goals through the interaction of subject and object is emphasized. Emphasis is placed on the role of normativity in management, its impact on decision-making processes and ensuring effective interaction between the subject and the object of management. Criteria for dividing management into types are proposed, and criteria for determining management methods are also considered. The importance of a comprehensive approach to the use of various management methods in their organic complementarity is emphasized.

Key words: management, types of management, management methods, social management, normative management, legal information.

Актуальність і огляд літератури. Проблема управління цікавила людину з давніх часів. Відомо, що ще стародавні єгиптяни шукали способи упорядкування діяльності людей, її раціональної організації. Ці пошуки не були

* Yushchuk Oleksiy, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)